

LÄRARE OCH ELEV

1997

Iakttagelser ur en fiollärares vardag av Göran Berg

Göran Berg inleder här en artikelserie om musklärares vardag, om problem och stötestenar i undervisningen. Han ger exempel ur sin rika erfarenhet och diskuterar olika lösningar. Skriv gärna till SuzukiNytt, kommentera och berätta.

Första avsnittet: Att ta för givet

Något av det viktigaste i lärarjobbet är att ständigt vara självkritisk och hålla kontroll över sin egen roll i den dagliga samvaron med elever. När jag tittar tillbaka på alla år som elev och lärare, tycker jag att en av de mest besvärande misstagen är när lärare utgår från att eleven vet och förstår mer än han egentligen gör.

Låt mig berätta en sann historia om den åttaårige celloeleven, som var mycket lycklig när han fått komma med i skol-orkestern, en dröm i uppfyllelse. Den sälla lyckan skulle dock inte få räcka länge. Den ordinarie läraren skulle inte ha tillåtit sig följande synd, men en dag kom en vikarierande musklärare till skolan för att leda orkesterövningen. Vår celloelev sågade sig lyckligt igenom musikstycket, när vikarien tycktes välja ut honom speciellt, och utan att stoppa spelet, började skrika: "Uppstråk, nedstråk, uppstråk, nedstråk!" När musikstycket, som i pojkens öron varit just så härligt som förväntat var över gav läraren honom en föreläsning inför alla andra, som var både sårande och glädjedödande: "Varje gång jag sa' uppstråk tog du ett nedstråk, och varje gång jag sa' nedstråk tog du ett uppstråk!", precis som om han avsiktligt hade velat trotsa läraren.

Jag begriper inte!

Så här berättade eleven som vuxen, nu själv musklärare: "Jag vet inte många åttaåringar, som skulle ha haft sinnesnärvaro eller ens varit mogna för det svar, som situationen egentligen krävde: 'Jag har aldrig hört vad som menas med uppstråk och nedstråk, men om ni vill lära mig det, så vill jag inget hellre än att göra det rätt!' I stället bestämde jag mig för att om denna lärare, vars namn jag hört en gång för trettio år sen och sedan glömt i samma minut, någonsin kom tillbaka till vår skola, skulle jag sluta med cello samma dag. Vilket annorlunda liv jag hade fått, om han verkligen gjort det; men jag är helt övertygad om att många elever har givit upp sitt spel på grund av obetänksamma musklärares sätt att ta för givet i stället för att undervisa."

Problemet med samtliga termer vi musklärare använder dagligen, är att de är facktermer, förståelsen av dem kan aldrig tas för givet. Vad säger vår obetänksamme lärare, när han instruerar eleven att "Spela andra fingret högre!" och fingret flyttas så tonen blir lägre? Han insisterar förstås åter "Nej, högre, ännu högre!" utan nämnvärt resultat. Nej, förklara i stället vad högre och lägre är med några konkreta plats- eller riktningsslag: "Om du flyttar fingret närmare dig själv = högre och bort från dig = lägre" (på fiol). Eller ännu bättre: Fråga, i stället för att tala om. Ge eleven alternativ genom att själv spela det uppkomna stället två gånger, en gång falskt och en gång rent. Fråga sedan vilken version som var bäst, kom överens, och be honom spela den bra versionen. Sånt är undervisning.

De allra flesta elever i skolåldern vill behaga sin lärare. Ett erkännande att man inte förstår sitter därför långt inne. Det känns medvetet eller omedvetet som en kris för det egna självförtroendet om man skulle göra det, eller att man riskerar att göra läraren "besviken" över en uppenbar oförmåga att förklara.

Frågor och svar

Som exempel på en alldeles normal elevs ovilja att stöta sig med läraren, samt vad läraren kan göra för att förvandla problemet till något produktivt, kan jag berätta en annan bild ur livet: Vissa elever i skolåldern, när de kommer in till lektionen, får ibland följande fråga: "Hur har övningen gått denna vecka?" Avsikten är att få eleven att förklara med egna ord om detaljen "fiolövning" som ingående i veckans hemuppgifter, vilket av en del elever knappast uppmärksammas som något personligen viktigt. Det 99 %-igt säkra svaret är "Jodå, bra!", sagt ungefär lika automatiskt som svaret på frågan "Hur står det till?". Följdfrågan blir då: "Fint. Vad har du övat mest på, som du kan bra i dag?" Innan eleven har hunnit tänka ut ett svar på den frågan, har ibland föräldern inflikt att "Hur bra har det varit egentligen? Inte har du övat särskilt mycket inte!" etc., varvid

problemet blir att neutralisera den kommentaren och förpassa den till de övriga av familjelivets emotionella föräldra/barnargument. Barnets reaktion blir direkt defensivt: "Jag har visst övat det här, du vet inte hemma då!" eller liknande! Föräldrakommentaren var säkert sann, men olämplig att konversera om i barnets samtal med en utomstående vuxen. Därefter, när man kan fortsätta denna diskussion med fröken "Vad vill du spela först i dag, som du är bra på denna vecka?", har man kommit till en ganska viktig punkt att klara av i ett förtroendesamspel, där man kan överbrygga detta att inte stöta sig, samtidigt bibehålla elevens självförtroende och komma fram till en produktiv överenskommelse mellan lärare och elev. Svaret i sig är dessutom inte det viktigaste, utan viktigare är att ett svar avges som ett resultat av elevens egna aktiva tänkande, medvetenhet och eftertanke, förhoppningsvis till nytta för kommande veckors övning.

Att inte ta för givet

Ett annat exempel på faran att ta alltför mycket för givet har för mig uppstått, när jag med en suzuki elev har kommit fram till trettionde stycket i första volymen av suzukiskolan. Där börjar elevens erfarenheter av "riktig musik", i och med menuetten samt något annat av Bach, som en av "de stora kompositörerna". Jag upptäckte emellertid ett problem med detta, därför att eleven ifråga var lite irriterad av mina ord om detta. Jag frågade vad som brydde honom, och det visade sig att han inte visste vad kompositör var för något! Tack vare insiktsfulla föräldrar, som alltid förklarar alla ord för honom (dock inte detta), var han inte van att inte förstå och visade därför en irriterad attityd vid detta tillfälle.

Tack för det! Som lärare slutar man aldrig att lära sig, även av de allra yngsta. Ta inget för givet, utan förklara. Fråga i stället för att tala om.

Nästa avsnitt: Om förskolebarn.